TRYATER

DICHTBIJ

TICHTBIJ

ACTIVITEITENPLAN

2021-2024

TRYATER – BELEIDSPLAN – 2021-2024

Inhoudsopgave

03 Profiel
05 Terugblik
05 Toekomst
07 Visie
11 Artistieke uitgangspunten
12 Activiteiten 2021-2024
13 Tryater
13 Makers
14 Uitgelichte producties
17 Tryater Jong
18 Makers
18 Uitgelichte producties
21 Talentontwikkeling
23 Publiek en interactie
23 Educatie
24 Tryater-communities
24 Publiekswerk
26 Marketing
27 Bedrijfsvoering en financiering
29 Tot slot

Tryater speelt overal in Fryslân en voor iedereen. Ruim 270 voorstellingen per jaar, voor zo'n 25.000 kinderen, jongeren en volwassenen.

Profiel

Tryater is het enige meertalige theatergezelschap van Nederland. Sinds de oprichting in 1965 maken we theater vanuit verbinding met onze omgeving: de provincie Fryslân. We werken en denken vanuit de meertalige context waarin we leven. Voor ruim de helft van de Friezen is het Fries - onze tweede Rijkstaal - de moedertaal. Tryater maakt groot- en kleinschalig theater voor elke leeftijdsgroep en is overal in Fryslân zichtbaar. Met onze locatie- en reisvoorstellingen strijken we tijdelijk neer in het hart van de lokale gemeenschap. Steeds vaker is dat niet meer het dorpshuis, maar een andere ontmoetingsplaats. We maken maatschappelijk relevante producties, gebaseerd op nieuwe teksten, dicht op de huid van ons publiek. Hoewel onze kracht in de versterking en ontwikkeling van de Friese theatercultuur ligt, is onze reikwijdte groter dan de provincie Fryslân alleen. Voor talentontwikkeling werken we nauw samen met andere gezelschappen in onze stedelijke cultuurregio. Daarnaast zijn we recentelijk verbonden met andere Europese gezelschappen die in een meertalige context werkzaam zijn. Dit opgeteld onderscheidt ons als BIS-gezelschap.

Opening van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018, co-regie Judkovskaja en Pratley (foto's: Moon Saris en Wietze Landman (linksonder)

Missie

Tryater, geworteld in de Friese gemeenschap, produceert kwalitatief hoogwaardig Fries- en/of meertalig theater voor een publiek van volwassenen en jeugd binnen en buiten Fryslân. De (co-)producties van Tryater dragen in belangrijke mate bij aan de vitaliteit, innovatie, professionalisering en internationalisering van het Friese culturele veld en de meerstemmigheid van de Nederlandse podiumkunsten.

Terugblik

Onder de artistieke leiding van Ira Judkovskaja heeft Tryater zich ontwikkeld tot een veelzijdig gezelschap. Een van de hoogtepunten in de huidige beleidsperiode was de opening van Culturele Hoofdstad Leeuwarden-Fryslân in 2018 (LF2018), waarin diverse kunstdisciplines werden samenbracht in een schouwspel op drie verschillende pleinen in Leeuwarden. Meer dan 1.500 mensen werkten hieraan mee. Het evenement werd bezocht door ruim 60.000 toeschouwers. Deze opening had - net als andere grootschalige locatieprojecten die Judkovskaja regisseerde - het vermogen om mensen te verwonderen en samen te brengen.

Judkovskaja heeft de horizon van Tryater verbreed door de 'Friese identiteit' in een meertalige, globale context te plaatsen. De succesvolle voorstellingen *Wereldburgers van de Voorstreek* en *Doarp Europa* (2018) zijn daar goede voorbeelden van. Nieuwe publieksgroepen hebben in de huidige beleidsperiode de weg naar onze voorstellingen gevonden. Belangrijk is ook de verjonging die het gezelschap zelf heeft doorgemaakt, door jonge makers en spelers aan te trekken en intern op te leiden. Judkovskaja heeft voor een toekomstbestendig DNA gezorgd.

Toekomst

Per 1 september 2020 neemt Tatiana Pratley het artistiek leiderschap van Ira Judkovskaja over. Pratley is sinds haar afstuderen aan de regieopleiding (AHK 2012) aan Tryater verbonden. Eerst als jonge maker en later als huisregisseur. Pratley regisseerde locatie- en festivalproducties, jeugd- en familievoorstellingen. Ze ontwikkelde mede het concept voor de opening van LF2018 en deed daarvan de co-regie. Ook maakte zij deel uit van het theatercollectief *Skoft&Skiep*, waarmee ze onder andere de succesvolle Oerol-voorstelling *Part-Time Paradise* (2019) tot stand bracht. Pratley heeft haar veelzijdige makerschap binnen de Friese context ontwikkeld. Als regisserend artistiek directeur bouwt ze voort op haar verbondenheid met het Friese publiek. Pratley kiest in navolging van Judkovskaja voor een Tryater dat midden in de Friese samenleving staat. Ze kiest daarbij nadrukkelijk voor innovatieve vormen van theaterbeleving, veelal op locatie. Verderop in dit plan staan onder 'visie' en 'artistieke uitgangspunten' haar ambities beschreven.

Hjir ha ik west: **een nostalgische trip naar de toekomst van het platteland (2019) (foto: Lucas Kemper)**

Pratley werkt voor de invulling van het activiteitenplan samen met een groep van makers en performers wier artistieke signatuur goed aansluit bij de koers die zij voor 2021-2024 heeft uitgezet. Zij worden voorgesteld onder 'activiteiten 2021-2024'.

Tryater maakt voorstellingen voor volwassenen én voor jeugd. De jeugdvoorstellingen brengen wij uit onder de titel 'Tryater Jong'. Dit merk wil Pratley de komende periode professionaliseren en uitbouwen. Karlijn Kistemaker is daarom aangesteld als artistiek leider voor Tryater Jong. Kistemaker maakt sinds 2015 jeugdtheatervoorstellingen bij Theater Sonnevanck en realiseerde in de lopende beleidsperiode twee jeugdproducties bij Tryater. Daarnaast richtte zij haar eigen *Kompagnie Kistemaker* op. Voor haar theaterreeks *Missie Márquez* ontving ze de BNG Bank Theaterprijs 2019. Kistemaker ontwikkelt in 2021-2024 een heldere eigen signatuur voor de jeugdtheaterproducties van Tryater, waarbij zij de jeugdvoorstellingen (4+, 6+ en 8+) zelf regisseert en voor de jongerenvoorstellingen (12+) Wieke ten Cate heeft aangetrokken (zie verder 'Tryater Jong').

Visie

De komende jaren werkt Tryater aan een meertalig, actueel en vernieuwend artistiek programma dat impact heeft op onze omgeving. Onze visie lichten we toe aan de hand van drie speerpunten.

- We onderzoeken de impact van mondiale veranderingen op Fryslân

We werken in en vanuit Fryslân. Onze omgeving - landschap en gemeenschap - is van oudsher ons vertrekpunt. Als plattelandsprovincie in een *urban age* is Fryslân aan verandering onderhevig. In onze voorstellingen onderzoeken we hoe deze twee 'krachten' zich tot elkaar verhouden. Hoe beïnvloeden en veranderen mondiale ontwikkelingen ons landschap, de gemeenschap en het individu? Door middel van onze producties (locatie- en reisvoorstellingen, community-projecten en contextprogramma's) brengen we een inhoudelijke dialoog met het publiek tot stand over identiteitsbeleving, gemeenschapszin en tradities. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor de toenemende diversiteit binnen onze gemeenschap.

- Vertrekpunt is altijd onze meertaligheid

Kenmerkend voor Fryslân is onze meertaligheid: een deel van de inwoners maakt dagelijks gebruik van verschillende talen. Voor het grootste deel van ons publiek is Fries is de moedertaal. Tryater vindt het belangrijk om voorstellingen te maken in de taal waarmee zij een directe gevoelsband hebben. Zo creëren we de door ons gewenste nabijheid en verbinding. Meertaligheid houdt echter meer in dan alleen gebruikmaking van het Fries. We hanteren meertaligheid als stijlmiddel binnen onze voorstellingen, door te spelen in en met verschillende talen. Naast elkaar en door elkaar heen. Zo representeren we de meertalige realiteit waarin we leven. Spelen met taal werkt verrijkend en stimulerend. Het vergroot het taalbewustzijn.

Meertaligheid is een mondiaal gegeven. Onze ervaringen en inzichten op dit vlak delen we met verwante Europese theatergezelschappen in vergelijkbare rurale regio's met een minderheidstaal, zoals Wales en Bretagne. Een concrete vraag die ons gezamenlijk bezighoudt is hoe we onze voorstellingen toegankelijk maken voor anderstaligen, zonder afbreuk te doen aan de kijkbeleving (het waarmaken van de leus '*language, no problem*'). Zo testen we de werking van een Googlebril, waarin boventiteling geprojecteerd wordt. Op die manier kan de toeschouwer de voorstelling en vertaling als geheel waarnemen, zonder met z'n ogen te hoeven 'zappen' van tekst naar beeld.

- We zetten in op wezenlijke verbinding met ons publiek (bestaand en nieuw publiek)

Tryater is niet alleen deel van de Friese gemeenschap, de Friese gemeenschap[1] is ook deel van ons. We streven naar wederzijdse betrokkenheid. Tryater is altijd sterk geworteld geweest in haar omgeving (de gehele provincie inclusief Leeuwarden, waar wij gevestigd zijn). We kiezen de komende periode voor onverwachte speellocaties, die passen bij ons publiek. We spelen op ijsbanen, in snackbars en fabrieken. Tryater is altijd dichtbij en aanspreekbaar. De Friese identiteit, manier van denken en de eigen taal worden weerspiegeld én bevraagd in onze producties (zowel in de voorstellingen als de contextprogramma's).

1 — Daarmee bedoelen we iedereen die in Fryslân woont.

Doarp Europa **en** ***Wereldburgers van de Voorstreek,*** **regie Ira Judkovskaja (2018) (foto's: Moon Saris)**

Part-Time Paradise, **co-productie Skoft&Skiep en Tryater (2019) (foto: Bas de Brouwer)**

Artistieke uitgangspunten

Pratley kiest in 2021-2024 een nieuwe artistieke koers voor Tryater, die verwant is aan haar eigen makerschap. Deze koers kenmerkt zich door experimenten met niet-geijkte manieren van theaterbeleving en door een innovatieve en onverwachte vormtaal. De werkelijkheid wordt toegelaten, bijvoorbeeld door te vertrekken vanuit documentair tekstmateriaal, op locaties te spelen waar mensen aan het werk zijn of door burgers een plek te geven in producties. Met deze werkwijze verrassen we ons publiek telkens opnieuw en spreken we bovendien nieuwe doelgroepen aan.

Meerstemmigheid

We stimuleren het besef dat de diversiteit in de (Friese) gemeenschap toeneemt en dat het waardevol is om die diversiteit te omarmen. In al onze activiteiten is meerstemmigheid - of anders gezegd; multiperspectiviteit - een expliciet onderwerp: het loskomen van je eigen blik en ontdekken dat er andere perspectieven mogelijk zijn. In mozaïekvertellingen scheppen we de mogelijkheid om meerdere stemmen - die verschillen door leeftijd, sociale status, cultuur en taal - naast elkaar te laten bestaan. De stem van de vuilnisman naast die van de boze boer, de babyboomer naast de millennial, de fabrieksdirectrice naast de dakloze. Zoals ook de poëzie naast het banale alledaagse staat, de verstilling naast het lawaai, de humor naast de tragiek en de schoonheid naast het lelijke. We laten horen hoe een samenleving in al zijn verscheidenheid klinkt.

Smeltende tradities

Onze samenleving is continu in transitie onder invloed van mondiale ontwikkelingen, zoals migratie, verstedelijking, krimp, digitalisering en klimaatverandering. In een aantal producties stellen we expliciet de vraag hoe we moeten omgaan met deze veranderingen. In het bijzonder met tradities. De rituele herhaling van het schoen zetten in december of het kopen van lootjes voor de lokale schaatsbaan stelt veel mensen gerust. Wie (versneld) verandering najaagt, kan rekenen op weerstand. Emoties lopen dan hoog op. We onderzoeken wat het belang van tradities voor de gemeenschap(szin) is en hoe dergelijke tradities in de toekomst kunnen worden vormgegeven. Door *smeltende tradities* tot onderwerp van onze voorstellingen te maken, voeren we een open dialoog met ons publiek. Een gesprek over identiteitsbeleving in een voortdurend veranderende wereld.

Wat we niet zien

We vragen makers om minimaal 20% van hun maaktijd buiten de muren van het theater door te brengen, vanuit de gedachte dat je geen theater kunt maken over een wereld waarin je je niet zelf begeeft. We dagen hen uit om theater te maken over onderwerpen en perspectieven die relevant zijn voor onze omgeving en samenleving, maar tot nu toe onderbelicht zijn gebleven. Leidraad voor ons artistiek denken is de vraag: 'wat zien we niet'? Onze community-projecten bieden een ingang om 'onzichtbare' verhalen samen met hun eigenaren - een specifieke gemeenschap in onze directe omgeving - aan het licht te brengen. Ook met onze locatievoorstellingen zoomen we in op hetgeen aan onze aandacht ontsnapt.

Activiteiten 2021-2024

Alle activiteiten in de periode 2021-2024 vertrekken vanuit bovenstaande artistieke uitgangspunten. Tryater werkt voor de totstandkoming van de activiteiten met uiteenlopende makers binnen verschillende disciplines. Hieronder stellen we de makers voor en lichten we een aantal projecten uit per onderdeel: Tryater en Tryater Jong. In de bijlage bij dit beleidsplan is een totaaloverzicht opgenomen van voorgenomen activiteiten in 2021-2024 (concepttitels).

Aukje Schaafsma in *Hjir ha ik west* (2019) (foto: Lucas Kemper)

Karel Hermans in *Nonference* (2018) (foto: Moon Saris)

TRYATER

We maken elk jaar een locatievoorstelling voor volwassenen op één of meerdere locaties in Fryslân. Ook produceren we jaarlijks een reisvoorstelling voor deze doelgroep, die op Oerol in première gaat. De keuze voor de overige speelplekken wordt telkens afgestemd op de voorstelling. Deze manier van werken is de afgelopen periode effectief gebleken; het biedt onze makers artistieke vrijheid en helpt ons om het juiste publiek te bereiken. Verder zijn we met het **Noord Nederlands Toneel** in gesprek over het coproduceren van een tweejaarlijkse familievoorstelling, die langs de noordelijke theaters reist.

Naast deze grootschalige producties produceren we jaarlijks op locatie een 'aflevering' van de vierdelige communityserie *It Gelok fan Fryslân*. In eigen huis tonen we ieder jaar een *sneak preview* van een voorstelling in ontwikkeling. Tot slot bouwen we ruimte in voor nu nog onbekende coproducties met gezelschappen, makers en/of performers. Dit kunnen Friese theatermakers, partners in onze stedelijke cultuurregio of Europese partners uit ons netwerk zijn.

Makers

Artistiek directeur **Tatiana Pratley** (voorgesteld op p. 5) regisseert in 2021-2024 de grootschalige locatievoorstellingen *Nacht* en *Fanfare* en de reisvoorstelling Ûnder *Wetter*. Pratley continueert haar samenwerking met scenografen **Janne Sterke** en **Sarah Nixon** en met schrijver **Wessel de Vries**.

Karel Hermans en Aukje Schaafsma - beide in Maastricht opgeleid als theatraal performer - volgen in de huidige beleidsperiode een talentontwikkelingstraject bij Tryater. Schaafsma maakte onder meer de theatrale installatie *Hjir ha ik west*; een bustour naar het kleinste terpdorpje van de wereld. Hermans maakte onder meer *Nonférence*, een oudejaarsconference waarin hij zowel het genre als zichzelf als entertainer ontleedde. Samen met Pratley vormen Schaafsma en Hermans *Skoft&Skiep*, een collectief dat documentair, beeldend theater maakt over zingevingsfenomenen binnen een kenmerkende omgeving (zoals de camping in *Part-Time Paradise* en clubliefde in *Het Heilige Hert van Cambuur*). Per 2021 gaat *Skoft&Skiep* op in Tryater. Hermans en Schaafsma werken in 2021-2024 aan de serie *It Gelok fan Fryslân*.

Sjoeke-Marije Wallendal regisseerde tijdens LF2018 de voorstelling *Marijke Muoi*, een publieksfavoriet. Wallendal studeerde in 2015 als regisseur af aan het RITCS in Brussel. Gelijktijdig behaalde zij een postgraduaat zintuiglijk theater bij Teatro de los Sentidos in Barcelona. Haar voorstellingen zijn vaak totaalervaringen op bijzondere locaties, waarin alle zintuigen worden aangesproken en de bezoeker deelnemer wordt. Wallendal werkt mee aan de openingsvoorstelling *Nacht* en regisseert daarnaast een reisvoorstelling.

Uitgelichte producties

Nacht

Tryater markeert de nieuwe beleidsperiode en het artistiek leiderschap van Pratley met de grootschalige locatieproductie *Nacht. Nacht* is een theatrale reis door het donker die toeschouwers naar onbekende plekken in Leeuwarden voert. Als de meeste mensen slapen, zijn anderen volop aan het werk. In het holst van de nacht zorgen zij ervoor dat de gemeenschap overdag kan functioneren. De nacht begint op de slaapkamer van een kind dat welterusten wordt gewenst, voert langs de drukkerij van de regionale krant, langs de taxistandplaats en de rosse buurt en eindigt aan de rand van de Leeuwarden, in het weiland, waar de boer zijn werkdag aanvangt. *Nacht* is een multidisciplinaire voorstelling waarin alle in 2021-2024 betrokken makers aan het publiek worden voorgesteld.

It Gelok fan Fryslân

Uit onderzoek van het CBS (2019) bleek dat in Fryslân de gelukkigste Nederlanders wonen. Hermans en Schaafsma gaan in het vierjarige project *It Gelok fan Fryslân* op zoek naar de vraag wat dit geluksgevoel definieert. Elk jaar doen zij op ludieke wijze onderzoek naar een zingevingsfenomeen op een specifieke plek in Fryslân, binnen een bepaalde gemeenschap. Elk onderzoek mondt uit in een theatrale installatie ter plaatse. Voorbeelden hiervan zijn hun onderzoek naar de beweegredenen van 100 hulpsinterklazen of naar de snackbar als lokale ontmoetingsplaats.

Ûnder *Wetter*

Pratley regisseert deze reisvoorstelling op locatie. Ûnder *Wetter* gaat over de vele schaatsbanen die Fryslân rijk is, maar die door klimaatverandering hun functie dreigen te verliezen. Toch blijft de infrastructuur rond de ijsbaan in elk klein dorp functioneren: de baan wordt keurig onderhouden en elk jaar betalen de dorpsbewoners lidmaatschapsgeld. Waar het hele dorp in koudere tijden samenkwam, is de ijsbaan nu de grootste lege plek van het dorp. Ûnder *Wetter* blaast leven in deze voormalige ontmoetingsplaats en stelt de onvermijdelijke vraag: 'hoe nu verder'?

Fanfare

Tryater coproduceert deze grootschalige locatievoorstelling met **Silbersee**. De voorstelling zoomt in op de dynamiek van het traditionele verenigingsleven en is een knipoog naar de film *Fanfare* (1958) van Bert Haanstra. Je leven lang lid zijn van een vereniging is anno 2023 niet vanzelfsprekend. In deze voorstelling volgen we het honderdjarige jubileum van een Friese fanfarevereniging die worstelt met haar bestaansrecht door teruglopende ledenaantallen. Het lot van de vereniging en haar kleurrijke leden krijgt stem in een samenspel van spelers, zangers, koorleden en fanfaremuzikanten. Fanfare is een muzikale ode aan de groepsmens in individualistische tijden.

***Fanfare* (2023) (foto: Tryntsje Nauta)**

Ien dei út it knisterjende libben fan in pûdsje **(4+) regie: Karlijn Kistemaker (2017) (foto: Knelis)**

TRYATER Jong

Tryater Jong produceert jaarlijks een voorstelling voor het primair onderwijs; het ene jaar een 4+ voorstelling en het andere jaar een 8+ voorstelling. Elke voorstelling gaat in reprise in het daaropvolgende jaar, zodat er jaarlijks aanbod is voor zowel onder- als bovenbouw. Daarnaast ontwikkelt Tryater samen met Het Houten Huis en PeerGrouP een educatieproject op locatie dat gedurende de gehele beleidsperiode wordt aangeboden aan 6+. Per leeftijdscategorie kiezen we de speellocatie die het beste bij de ontwikkelingsfase past. Voor kleuters maken we theater in het speellokaal. Binnen deze veilige context - dichtbij - creëren we een nieuwe, kleurrijke, zintuiglijke, grappige en betoverende wereld. Ons educatieproject voor 6+ situeren we buiten de schoolmuren. De middenbouw maakt op locatie kennis met nieuwe, onbekende verhalen in de eigen leefomgeving. Kinderen van 8+ nodigen we uit in het theater. Een plek met ongekende magische mogelijkheden en eigen codes, waar zij wellicht nog nooit eerder zijn geweest.

Voor het voortgezet onderwijs produceren we om het jaar een productie, die het jaar erop in reprise gaat. Ten opzichte van de huidige beleidsperiode wil Tryater herkenbaarder artistieke producten maken voor het voortgezet onderwijs. Daarom kiezen we voor één regisseur die twee 12+ voorstellingen gaat maken. We kiezen voor het klaslokaal als speellocatie. We maken doelbewust een theatraal gebaar in een niet-theatrale setting. Zo laten we zien dat theater nabij en persoonlijk kan zijn – anders dan veel jongeren denken. Zodat het contact direct is en de ervaring daardoor van betekenis.

We zorgen ervoor dat elk kind in Fryslân minstens één keer tijdens zijn schoolcarrière een Tryatervoorstelling bijwoont[2]. Daarnaast vergroten we ons afzetgebied voor jeugd- en jongerenvoorstellingen. In samenwerking met Het Houten Huis en PeerGrouP spelen we voortaan in heel Noord-Nederland. Omdat we het belangrijk vinden dat onze Tryater Jong-voorstellingen ook in het openbaar te zien zijn, staan we tevens op (jeugd)festivals in Nederland.

2 —— Omdat niet alle kinderen in Fryslân Friestalig zijn en we geen kinderen willen uitsluiten, bieden we de PO-voorstellingen in zowel het Fries als het Nederlands aan, afhankelijk van de voorkeur van de school. Onze VO-voorstellingen zijn meertalig.

Makers

Artistiek leider **Karlijn Kistemaker** (voorgesteld op p. 6) maakt interdisciplinaire jeugdvoorstellingen, gericht op een directe, verrassende en verbeeldingsvolle confrontatie van kinderen met relevante maatschappelijke thema's die bepalend zijn voor hun toekomst, zoals duurzaamheid, voeding, mens en natuur. Kistemaker schept ruimte voor de directheid van theater als medium, als tegenwicht voor het alomtegenwoordige beeldscherm. Door middel van humor, kleur en fantasie nodigt zij het kind uit om zelf te ervaren, te onderzoeken en te reflecteren en de voorstelling mede vorm te geven. Vaste scenograaf is **Calle de Hoog**.

Theaterregisseur **Wieke ten Cate** heeft ervaring met het maken van jongerenvoorstellingen in de klas. Ten Cate (docent theater ArtEZ) is tot 2021 *artist in residence* bij de Toneelmakerij. Uit het werk van ten Cate spreekt een groot hart voor jongeren. Haar eerlijke, rauwe stijl wordt goed begrepen door tieners. Ten Cate kiest voor grote, urgente, confronterende thema's. In haar werk erkent zij de zoektocht van elke jongere naar zijn of haar plek in de wereld. Om zo direct en helder mogelijk te kunnen communiceren ligt de focus op een sterk script (nieuw repertoire) en overtuigende acteurs. Te veel theatrale middelen of ruimte voor interpretatie leidt volgens haar af van de ervaring. De kern van die ervaring is emotioneel en troostend. Ten Cate realiseert in 2021-2024 twee klassenvoorstellingen over aansluiting vinden, je identiteit bepalen of bevechten, contact maken met de ander, je gezien en gehoord voelen. Zij werkt samen met toneelschrijver **Jibbe Willems**.

Uitgelichte producties

Sûkerswiet 4+

Lekkernijen staan gelijk aan geluk. Als je verdrietig bent, word je van chocola weer wat vrolijker en als je jarig bent trakteer je op feestelijke cakejes. Tegenwoordig is dat slecht. Ouders wringen zich in allerlei bochten om 'komkommerpiratentaartjes' te fabriceren als traktatie. Tot grote spijt van hun kinderen. Waarom kan je niet alleen maar Oranjekoek en suikerbrood eten? Waarom kun je niet altijd gelukkig zijn? Soms moet je ook iets anders proeven of ervaren om daarna het zoete weer extra te waarderen. Even door de zure appel heen bijten. Het wordt tijd dat het giftige zoet van zijn voetstuk wordt gehaald en andere smaken hun intrede doen. Zout, bitter, zuur en scherp. *Sûkerswiet* is een romantische smaaksoap in een decor van minimarsjes, over geluk en ongeluk, over goed en slecht.

Jonges 12+

Uit gesprekken die Ten Cate met Friese jongeren voerde, bleek dat homoseksualiteit nog steeds een ongemakkelijk en weinig besproken onderwerp is. 'Je kunt het wel zijn, maar dan hoef je het toch niet te zeggen?' was een veelgehoorde opmerking. *Jonges* vertelt het verhaal van Fedde uit Dongjum die worstelt met zijn geaardheid, laaggeletterde ouders en de ongeschreven regels van de Friese dorpscultuur waarin hij opgroeit. Hij heeft eigenlijk geen zin om met de bus naar de club te gaan en meiden te spotten. Fedde voelt zich in veel opzichten anders dan zijn omgeving, maar doet poging na poging om erbij te horen.

Hali Neto in *Fabelkracht* (8+) (2012) (Foto: Reyer Boxem)

Anna Raadsveld in *Trouwerijen en rjochtsaken* (2019) (foto: Moon Saris)

Talentontwikkeling

Tryater opereert vanuit een sterk gevoelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en begeleiding van de professionele theaterpraktijk in Fryslân. We willen een wezenlijke bijdrage leveren aan een vitaal en duurzaam cultureel klimaat in Fryslân en de noordelijke regio. Ons talentontwikkelingsbeleid is daarop gericht.

De afgelopen periode hebben we een nieuwe generatie professioneel opgeleide Friese makers en spelers aangetrokken en begeleid in hun artistieke ontwikkeling. Met succes: deze nieuwe generatie staat vanaf 2021 zelf aan het roer. Binnen de eigen gelederen, als artistiek directeur (Pratley), regisseur (Schaafsma en Hermans) of schrijver (de Vries en Venema). Of daarbuiten, als zelfstandige makerskern in Fryslân (Illustere Figuren, HOMSK, Akkers en Velden).
De komende beleidsperiode beginnen we feitelijk weer helemaal opnieuw. We gaan actief op zoek naar meertalig, interdisciplinair talent dat de potentie heeft om door te groeien. We kijken uit naar de generatie Friese theatermakers van morgen. Onze zoektocht heeft tijd nodig. Daarom laten we in dit activiteitenplan ruimte open voor drie talentontwikkelingstrajecten op maat. Een van deze trajecten is reeds ingevuld. **Hali Neto** (mime-opleiding AHK, 2019) maakte onderdeel uit van de tweede lichting van de interne opleiding van Tryater. De komende periode speelt hij mee in *Nacht* en maakt daarnaast een eigen voorstelling op Oerol, waarin de unieke combinatie van zijn fysieke stijl, meertaligheid (Portugees en Nederlands) en verbondenheid met Fryslân vanuit een bi-culturele achtergrond tot uiting komt. Niet alleen zijn artistieke inbreng, maar ook zijn visie op diversiteit en inclusie werkt verrijkend voor zowel de organisatie als ons publiek.
Ook op andere manieren verbinden we ons aan makers, spelers en schrijvers die zich bewust verhouden tot de Friese, meertalige context:

- Via onze interne opleiding voor negen jonge spelers van noordelijke theateropleidingen[3] , die gedurende twee seizoenen bij Tryater gezamenlijk een intensief lestraject volgen en vervolgens meespelen in voorstellingen. Tryater werkt hiervoor samen met docenten van ArtEZ, HKU, AHK en Toneelacademie Maastricht.
- Via Station Noord: een gezamenlijk talentontwikkelingsprogramma binnen onze stedelijke regio. Makers krijgen de ruimte om zich binnen langdurige trajecten te ontwikkelen en tot een autonome praktijk te komen. Binnen dit netwerk scouten, introduceren en begeleiden we nieuwe makers en producenten[4].
- Door de ontwikkeling van (nieuwe) Friese en/of meertalige toneelschrijvers te stimuleren, door schrijfopdrachten te verstrekken en schrijvers te ondersteunen bij het maken van autonoom werk. Met actrice en schrijfster **Anna Raadsveld** gaan we een meerjarige samenwerking aan. Verder is Tryater betrokken bij de totstandkoming van het programma voor Leeuwarden *City of Literature.*
- Door stagiair(e)s en/of trainees (circa 12 per jaar) te betrekken bij al onze afdelingen en doorstroming van talent mogelijk te maken (20% blijft verbonden als zzp'er of op vaste basis)
- Door spil te zijn in het netwerk van jonge creatieven in Fryslân (van rappers tot videomakers). We betrekken hen bij onze educatie- en participatieprogramma's en faciliteren samenkomsten. Hiermee creëren we de mogelijkheid om potentieel talent te scouten.

3 —— Tryater werkt doorlopend samen met NHL/Stenden HBO docent theater, D'drive school voor creative industrie en jeugdtheaterschool Meeuw.

4 —— De kern van Station Noord bestaat uit de Rijksgesubsidieerde podiumkunstinstellingen in Noord-Nederland. Daarnaast zijn vier vooropleidingen en jeugdtheaterscholen aan het netwerk verbonden. Grand Theatre Groningen is coördinator.

Educatiemateriaal bij *Rûntsje Hûntsje* (4+)

Publiek en interactie

Zonder de ontmoeting met publiek hebben onze artistieke plannen geen waarde. We stellen onszelf ten doel om een breed publiek te bereiken (circa 25.000 mensen per jaar), dat zich verbonden voelt met Tryater. Net zoals Tryater zich verbonden voelt met haar publiek. We gaan theater maken dat past bij ons publiek, op plekken waar we nieuw publiek ontmoeten. Dit publiek vinden we buiten de Friese dorpshuizen en schouwburgen. We richten ons vanaf 2021 nadrukkelijk op ontmoetingsplaatsen van deze tijd. De capaciteit van deze plekken is lager dan in theaterzalen, maar de verwachte impact van onze voorstellingen is groter. Ten behoeve van duurzame publieksopbouw gebruiken we de volgende instrumenten.

Educatie

Wij bieden ons jonge publiek een theaterervaring waarbij het de tijd vergeet en zich verliest in het moment. Een moment waarop verwondering, verbazing, of vervreemding ervaren wordt. Om dit mogelijk te maken, bereiden we kinderen en jongeren voor op de voorstelling die zij gaan zien. Bijvoorbeeld door uitleg te geven over de spelregels van theater of de sociaalmaatschappelijke thematiek. De voorstelling staat nooit op zichzelf, maar gaat een verbinding aan met jou als mens. Na de voorstelling bieden we educatieve activiteiten aan die op deze verbinding gericht zijn. Hierbij ligt de nadruk op proefondervindelijk werken. Bijvoorbeeld door over de voorstelling te tekenen, spelen of kleien. De voorstelling werkt als aanjager voor het eigen creatieve proces van de kinderen of jongeren. Daarnaast werken we receptief verder door de voorstelling te analyseren en hierop te reflecteren: wat betekent dit voor mij? We maken geen standaard lesbrieven, maar zorgen voor lesmateriaal 'waar je niet omheen kunt'.

Onze aanpak is zorgvuldig. Bij de ontwikkeling van nieuwe voorstellingen en nieuw lesmateriaal proberen we opdrachten en oefeningen uit op scholen. In feite is dit een evaluatie vooraf, zodat wat we maken goed is afgestemd op de doelgroep en de dagelijkse praktijk op PO- en VO-scholen. Onze meerjarige intensieve samenwerking met een VMBO-school in Leeuwarden is tevens een waardevol evaluatie-instrument. De leerlingen van deze school reageren op repetities en proberen lesmateriaal uit. En achteraf evalueren we online met afnemers en offline in ons structurele overleg met leerkrachten.

Naast educatie rondom voorstellingen biedt Tryater ook teamtrainingen aan voor docenten PO en speciaal onderwijs (cultuureducatie en creativiteit). In ons eigen huis geven we de workshops *Theater hoe werkt 't* (PO, VO, MBO en HBO) en *Huh, wat is dit taal?* (PO). Voor volwassenen organiseren we creatieve workshops, zoals schrijfworkshops m.b.t. de thematiek van een van onze voorstellingen. Onze educatie-afdeling heeft contact met vrijwel alle basisscholen in Fryslân. Meestal direct, soms via lokale cultuurmenu's van gemeenten.

Vanaf 2021 passen we ons jongerenparticipatieproject *Try This* aan. Voor de leeftijd 12-16 jaar ontwerpen we een kennismakingsprogramma met theater. Proberen en ontdekken staan hierin centraal. Jongeren van 16-26 jaar die al de nodige theaterervaring hebben kunnen deelnemen aan *Try This*, waarbij ze samen met een theatermaker van Tryater toewerken naar een korte voorstelling. Zij vinden uitdaging en inspiratie in de professionele omgeving van Tryater.

Tryater-communities

Tryater heeft een aantal toegewijde groepen aan zich gebonden. Het vriendennetwerk *Freonen fan Tryater*, het zakelijke netwerk *Bizz* en een informeel netwerk van jongeren die in het verleden betrokken zijn geweest bij *Try This* of andere jongerenprojecten. Deze kleine gemeenschappen zijn waardevol voor Tryater, als trouwe bezoekers, ambassadeurs van ons werk en als sparringpartners. Zij voelen zich zowel met elkaar als met Tryater sterk verbonden. In 2021-2024 werken we toe naar een groter aantal communities, waaronder leden van amateurtheatergezelschappen (er zijn circa 200 amateurtheatergezelschappen in Fryslân), jonge creatieven, een meertalige community en een community van sociale partners, die een duurzame relatie met mensen met interesse in theater en een kleine portemonnee[5] helpen opbouwen. Ons huis fungeert als thuisbasis voor deze communities. Voor jonge creatieven en meertaligen ontwikkelen we hier thematische programma-avonden.

Publiekswerk

In de huidige beleidsperiode hebben we succesvol geëxperimenteerd met nieuwe vormen van publiekswerk. In 2021-2024 gaan we hier structureel mee door. Door middel van ons publiekswerk creëren we meer openheid en zichtbaarheid, een grotere maatschappelijke betrokkenheid en verdere inbedding van Tryater in onze omgeving. Publiekswerk draagt bij aan meer diversiteit en inclusie en versterkt ons profiel als gezelschap van en voor Fryslân.

We hebben de provincie opgedeeld in rayons met elk een eigen *Rayonhoofd*: poortwachters naar de verschillende lokale gemeenschappen die Fryslân rijk is. Via onze Rayonhoofden worden we onderdeel van informele netwerken in de provincie. Zo zorgen we ervoor dat een nieuw, breder publiek zich in Tryater herkent en zich door ons erkend voelt. Andersom is het voor Tryater waardevol om onze blik te verruimen en voeling te houden met de leefwereld van ons (potentiële) publiek.

Concreet resulteert dit in contextprogramma's die zijn afgestemd op specifieke publieksgroepen. Twee voorbeelden uit het recente verleden:

- Als proloog op de voorstelling *Doarp Europa* (2018) speelde Tryater een minivoorstelling in 50 Friese huiskamers. In deze intieme setting werd nagepraat met de drie spelers – een Fries, een niet-Friese Nederlander en een buitenlander uit Europa. Over wie we zijn, hoe een ander daar tegenaan kijkt en hoe wij tegen anderen aankijken.
- Voor de voorstelling *Raze om Protters* (2019) - over een jongen met een licht verstandelijke beperking - kreeg schrijver Eelco Venema inhoudelijke inbreng van onze ondernemerscommunity en van ambtenaren van de gemeente Leeuwarden. Ons Rayonhoofd bracht hen met elkaar in contact. Het contact leidde tot de organisatie van een nagesprek in Leeuwarden waaraan mensen met een beperking, ons reguliere publiek, ondernemers, MBO-studenten Sociaal Werk en ambtenaren in het sociaal domein deelnamen. De voorstelling bood een ingang om op een andere dan gebruikelijke manier met elkaar over het thema te spreken. Deelnemers vonden dit inspirerend.

5 —— Over de toegangsprijzen discussiëren we regelmatig. Enerzijds wil Tryater dat de artistieke waarde en professionaliteit van het werk tot uitdrukking komt in de prijs, anderzijds wil Tryater toegankelijk zijn voor mensen met een kleine beurs. Vaak geeft het laatste argument de doorslag en houden we de prijzen laag. Ook geven we, in samenwerking met maatschappelijke partners, kaarten weg aan mensen voor wie de prijs een onoverkomelijke drempel is.

We streven ernaar dat de diversiteit van de omgeving waarin Tryater functioneert zijn weerslag krijgt in het werk van Tryater en in de organisatie zelf. Hoe wij dat doen - en welke uitdagingen wij zien - is beschreven in de toelichting op de code DI (zie bijlage).

Publiek bij presentatie interne opleiding (foto: Ruben van Vliet)
***Try This*, jongerencommunity van Tryater (foto: Maarten Dikken)**
***Wereldburgers van de Voorstreek* (2018), Tryater i.s.m. de Leeuwarder Courant (foto: Piet Douma)**

Marketing

Zo'n 10% van de beschikbare financiële middelen wordt besteed aan marketing (medewerkers en budgetten). De marketingafdeling combineert beproefde middelen, nieuwe methodes en experimenten. Het uitbreiden van onze communities, de inzet van Rayonhoofden en de ontwikkeling van contextprogramma's voor specifieke publieksgroepen zijn de belangrijkste ingrediënten van onze marketingstrategie voor 2021-2024. Daarnaast richten we ons op optimalisering van de klantreis vanuit social media of nieuwsbrieven via de website naar kaartverkoop. Online ligt de focus op groei van volgers buiten Leeuwarden. Na een herijkingstraject van het merk Tryater is onze website vernieuwd (meer functionaliteiten en een herkenbaar, toegankelijk imago). Verder zetten we onze inhoudelijke samenwerking met de *Leeuwarder Courant* voort. We betrekken journalisten bij de totstandkoming van voorstellingen en contextprogramma's zoals *Nacht* (2021). Deze voorstelling speelt deels in de drukkerij van de krant.

Door gebruik te maken van CRM-software waarin klanthistorie wordt opgeslagen en kaartkopers worden ingedeeld volgens het Mosaïc-segmentatiemodel, kan Tryater zien uit welke segmenten het Tryater publiek bestaat en hoe dat zich verhoudt tot de bevolkingssamenstelling in Fryslân. Ons bestaande publiek bestaat overwegend uit Friese stede- en dorpelingen van 40 jaar en ouder met een modaal of bovengemiddeld inkomen. Ondervertegenwoordigd zijn sociale huurders, ouderen met een laag inkomen, studenten en jonge ouders. In 2021-2024 werven we de minder vermogende publieksgroepen in samenwerking met sociale partners. Momenteel loopt een EMC-cultuuronderzoek, dat inzicht zal geven in groepen die kansrijk zijn voor Tryater, waaronder de Mosaïc-subgroep *Kind en Carrière*. Op basis van dit onderzoek kan de marketingafdeling keuzes maken voor de juiste middelen om deze groep te bereiken.

De komende periode gaan we sterker sturen op verkoop- en prijsbeleid. Door veel op locatie te spelen vindt een groter deel van de kaartverkoop plaats via onze eigen verkoopkanalen (online en op locatie). Het voordeel hiervan is dat we meer invloed hebben op de prijzen. Bovendien beschikken we zo over betere klantinformatie, omdat we gegevens kunnen verwerken van een groter deel van het publiek. Ons jeugd- en jongerenaanbod wordt vanaf 2021 verkocht door een eigen verkoopmedewerker, die gezamenlijk met PeerGroup en Het Houten Huis wordt aangesteld. Op deze manier zijn we niet afhankelijk van bemiddeling en verwachten we onze streefcijfers voor Tryater Jong gemakkelijker te kunnen waarmaken.

Bedrijfsvoering en financiering

Financiële positie en risicobeheersing

De financiële positie van Tryater is goed. Er is een algemene reserve opgebouwd die past bij de aard en omvang van ons gezelschap. Een reserve van ongeveer 10% van de lopende begroting vinden wij toereikend. Deze reserve dient als dekking voor verschillende risico's: tegenvallende publieksinkomsten, tegenvallende overige inkomsten en (onverzekerbare) tegenvallers aan de kostenkant. Het inzetten van de reserve voor dit soort risico's is een laatste redmiddel. Wanneer zich financiële tegenvallers voordoen zoeken wij eerst naar een oplossing binnen de lopende begroting die het vermogen van Tryater niet aantast.

Financiële risicobeheersing vindt op verschillende manieren plaats. Bij het maken van begrotingen nemen wij onzekere inkomsten 'voorzichtig' of maar ten dele mee. Zo schatten wij publieksinkomsten meestal in op 60% van de maximale bezetting en nemen wij inkomsten uit incidentele sponsoring of fondswerving beperkt op. Projectbegrotingen hebben altijd een post onvoorzien van 9% van de totale projectkosten. Onze budgethouders hebben een sterke begrotingsdiscipline en worden voortdurend bijgestuurd op basis van de gerealiseerde cijfers.

Wanneer ingrijpen nodig is, gebeurt dit eerst op het niveau van de projectbegroting, daarna op afdelingsniveau en pas als dit geen uitkomst biedt kijken we of het schrappen of uitstellen van projecten aan de orde is (dit is de afgelopen jaren niet voorgekomen).

Verdienmodel en inkomstenmix

De bedrijfsvoering van Tryater is voor een groot deel gebaseerd op financiering via structurele subsidie. Tryater maakt 'een product' dat niet commercieel uitgebaat kan worden maar waar overheden om uiteenlopende redenen toch waarde aan hechten. Dit vertaalt zich in subsidiebijdragen van de Rijksoverheid, de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden.

Inkomsten uit kaartverkoop (volwassenen) en de verkoop van voorstellingen aan scholen (jeugd) vormen onze belangrijkste eigen-inkomstenbron. In onze begroting zijn deze inkomsten vanwege risicobeheersing laag ingeschat. Veel kaartjes verkopen is de meest vanzelfsprekende en toegankelijke manier waarop onze inkomsten kunnen toenemen.

Omdat wij als BIS-gezelschap beperkt toegang hebben tot de grote private fondsen, wordt bij veel projecten ingezet op het aanvragen van meerdere kleine bedragen bij verschillende kleinere fondsen.

De bijdragen van de *Freonen fan Tryater* en het zakelijke vriendennetwerk *Bizz* vormen een vaste waarde, al gaat het om relatief kleine bedragen. Groei in het aantal *Freonen* ligt niet voor de hand maar bij *Bizz* verwachten we dit wel. Om de inkomsten uit sponsoring - die afgelopen jaren helaas zijn afgenomen – weer te laten groeien hebben we een sponsorwerver aangetrokken.

Voor deze beleidsperiode wordt ingezet op een toename van de structurele

Karawane **(2018) (foto: Moon Saris)**

steun van de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden. Deze toename stelt ons onder andere in staat het publiekswerk te intensiveren en de uitgebreide inzet met betrekking tot talentontwikkelingsactiviteiten te continueren. In de toelichting op de begroting wordt dit verder toegelicht.

Personeelsbeleid

Wij voeren personeelsbeleid dat erop gericht is om een inspirerende, goede en veilige werkomgeving te bieden voor zowel de vaste- als de freelancemedewerkers. Verschillen in arbeidsomstandigheden tussen medewerkers in loondienst en opdrachtnemers vermijden we. In de bijlage over 'de codes' gaan we uitgebreid in op hoe we de Fair Practice Code bij Tryater toepassen.

Tryater heeft veel aandacht voor talentontwikkeling van medewerkers en stagiairs (artistiek en niet-artistiek). Vaste medewerkers (inclusief regelmatig terugkerende freelancers) bieden wij mogelijkheden voor scholing en/of ontwikkeling. In de nieuwe beleidsperiode maken wij ruimte voor vierjarig traject voor een trainee zakelijk leider.

Bestuur en toezicht

Tryater is een stichting die werkt met het Raad van Toezicht-model. In de bijlage over 'de codes' gaan wij uitgebreid in op hoe wij de Governance Code Cultuur toepassen.

Tot slot

We verheugen ons op de toekomst. Op het nieuwe artistieke bloed dat door onze aderen stroomt. Op de actuele, meertalige en meerstemmige voorstellingen die we de komende jaren maken voor jong en oud. Als gezelschap zetten we in op (nog) meer verbinding met ons publiek. Door alle gelederen van ons gezelschap heen; van spelers en makers tot rayonhoofden. We spelen niet meer elk jaar in dorpshuizen, maar kiezen voor speel- en ontmoetingsplekken van deze tijd. Zo dagen we onszelf uit om het juiste publiek voor onze voorstellingen en projecten te vinden. Ons jeugdaanbod kent vanaf 2021 een eigen artistieke koers en wordt meer zichtbaar dan voorheen. Tryater dichtbij, voor iedereen. *Tryater tichtby, foar elkenien*.

BIJLAGEN:

- **Toepassing van de drie codes bij Tryater**
- **Overzicht activiteiten 2021-2024**

BIJLAGE: ACTIVITEITENOVERZICHT 2021-2024

2021

Locatievoorstelling **Nacht**
Reizende locatievoorstelling op ijsbanen **Ûnder Wetter** (première op Oerol)
It gelok fan Fryslân - deel 1
Sneak preview reisvoorstelling 2022
4+ nieuw **Sûkerswiet**
8+ reprise **Dit wie it waar wer**
12+ reprise **Jonges**
Talentontwikkelingstraject maker Station Noord
Ondersteuning jonge Friese makers
Contextprogramma

2022

Reizende locatievoorstelling
It gelok fan Fryslân - deel 2
Familievoorstelling (co-productie NNT)
Oerol-productie
Sneak preview locatievoorstelling 2023
4+ reprise **Sûkerswiet**
8+ nieuw **Stuifmeelritueel**
6+ educatie op locatie (i.s.m. Het Houten Huis en PeerGrouP)
Talentontwikkeling voorstelling interne opleiding
Ondersteuning jonge Friese makers
Contextprogramma

2023

Locatievoorstelling **Fanfare**
It gelok fan Fryslân - deel 3
Reisvoorstelling
Sneak preview reisvoorstelling 2024
4+ nieuw
8+ reprise **Stuifmeelritueel**
6+ educatie op locatie (reprise)
12+ reprise
Try This
Talentontwikkelingstraject (première op Oerol)
Ondersteuning jonge Friese makers
Contextprogramma

2024

Reizende locatievoorstelling (première op Oerol)
It gelok fan Fryslân - deel 4
Reprise familievoorstelling (co-productie NNT)
Sneak preview
4+ reprise
8+ nieuw
6+ educatie op locatie (reprise)
12+ nieuw
Talentontwikkelingstraject maker Station Noord
Ondersteuning jonge Friese makers
Contextprogramma

TRYATER